

وزیران ایرانی و خلفای اول عباسی

(از سفّاح تا مأمون)

تالیف : فرشته طیب

سرشناسه : طبیب، فرشته، ۱۳۴۲

عنوان و نام پدیدآور : وزیران ایرانی و خلفای اول عباسی (از سفاح تا مامون)/
تالیف فرشته طبیب.

مشخصات نشر : دزفول : انتشارات دارالمومنین، ۱۳۹۴ .

مشخصات ظاهری : ۲۲۷ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۶۱-۳۲-۱

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : واژه امه.

یادداشت : کتابنامه.

یادداشت : نمایه.

موضوع : عباسیان -- تاریخ -- ۱۳۲ - ۲۰۳ ق.

موضوع : وزیران -- ایران -- تاریخ -- عباسیان -- ۱۳۲ - ۲۰۳ ق.

موضوع : اسلام -- تاریخ -- ۱۳۲ - ۲۰۳ ق

رده بندی کنگره : ۱۳۹۴ ۲۳ و ۴ ط ۳۸/۶ DS

رده بندی دیویی : ۹۵۶/۷۰۲

شماره کتابشناسی ملی : ۴۱۶۱۸۵۵

وزیران ایرانی و خلفای اول عباسی (از سقّاح تا مأمون)

تالیف : فرشته طبیب

ناشر : انتشارات دارالمومنین

شمارگان : ۱۰۰۰ جلد

طراح و صفحه آرا : سیدعطاءالدین محمودی نژاد

چاپ : ارمان

نوبت چاپ : اول

سال انتشار : ۱۳۹۵

قیمت : ۱۸۰۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۶۱-۳۲-۸

نشانی ناشر : دزفول خیابان حریص بیاض ایثار و مفتوح پلاک ۱۴

کد پستی : ۶۴۶۱۶۵۷۷۴۴ تلفن همراه : ۰۹۱۶۱۴۱۸۰۴۹ و ۰۹۱۶۶۴۳۰۲۰۶

(کلیه حقوق برای انتشارات دارالمومنین محفوظ است)

فهرست مطالب

۱	مقدمه
	فصل اول:
۴	مختصری از تحولی تشکیل خلافت عباسیان و نقش ایرانیان در تشکیل آن
	فصل دوم:
۱۶	پیشینه ی نهاد وزارت و نقش آن در امور وزارت
	فصل سوم:
۲۳	دوران خلافت خلفای دوران اوی عباسی (از سفاح تا مأمون)
	فصل چهارم:
۱۰۳	وزیران ایرانی در دوره ی خلفای اول عباسی و اقدامات آنان
	فصل پنجم:
۲۰۴	نقش و تأثیر وزیران ایرانی در فرهنگ و تمدن عصر عباسی (از سفاح تا مأمون)
۲۱۵	نتیجه
۲۱۷	فهرست منابع
۲۲۲	فهرست اعلام

مقدمه :

پس از گسترش قلمرو مسلمانان، حکامی از طرف خلیفه یا والیان بصره و کوفه به ایران و وراثت‌های فرستاده شدند که علاوه بر اداره ی امور این مناطق، مأمور سرکوب مخالفین و سرکوب کفار سرزمین های مجاور بودند. در این دوره از وجود عنصر غیر عرب برای اداره کشورهای اسلامی استفاده نمی شد و حتی خلفای اموی در پی آن بودند که با کچاندن و فرستادن قبایل عرب به ممالک همجوار ضمن نشر اسلام، آداب و رسوم و تمدن عربی را منتشر سازند. با وجود نفوذ اعراب در این مناطق و گسترش اسلام در میان غیر عرب ، آداب و رسوم عربی تأثیر ی بر فرهنگ سایر قومیت ها نداشت؛ بلکه در میان اعراب خود به سرعت تحت تأثیر تمدن و فرهنگ کهنسال ایران، روم و مصر قرار گرفتند.

در دوره ی بنی عباس بر خلاف عصر امویان، حکام مستقیماً از دارالخلافه مأمور می شدند و اکثر فرمانروایان، ایرانی بودند. چنانکه ابومسلم، مدتها در عهد سفاح و منصور و فضل برمکی در دوره ی خلافت هارون و طاهر ذوالیمینین و حسن بن سهل سرخسی در دوره ی مأمون بر تمام یا قسمت مهمی از ایران

حکومت می کردند و چون ایرانی بودند، ایرانیان را دور خود جمع کردند و شغل های مختلف کشوری و اداری را به آنان سپردند و تشکیلاتی نظیر عهد ساسانیان به وجود آوردند و خلفای عباسی از سیره و روش آنان پیروی کردند. دیری نگذشت که غیر از زبان عربی و مذهب اسلام همه چیز از آداب و رسوم زندگی تا سازمان های لشکری و کشوری، رنگ ایرانی به خود گرفت.^۱ از جمله ایرانیانی که موفق به کسب قدرت سیاسی در دربار خلفای عباسی شده وزرا ایرانی بودند که نه تنها در تأسیس خلافت آنها نقش اصلی را داشتند (از جمله ابوسلمه) بلکه در تدوین و استمرار آن تا چندین قرن، سهمی بزرگ و پررنگ داشتند. وزرا بالگوبرداری از سازمان دیوان قدیم ایران در برقراری ساختار سیاسی و اداری قوی و کارآمد با خلفا همکاری کردند و در ایجاد بیابان و نظم سیاسی و اجتماعی و رفع ستم از مردمی که سال ها تحت ظلم و جفاکاری بنی عباس بودند به ویژه در دستگیری مردم ایران که بیش از اعراب در سرنگونی امویان نقش داشتند، تلاش بسیار نمودند. در حقیقت با حضور عنصر ایرانی در دربار خلفای عباسی یک بار دیگر روح قومیت ایرانی زنده و قوی گشت تا جایی که ایرانیان موفق به تأسیس سلسله های مستقل و نیمه مستقل شدند و زمینه را برای سقوط خلافت عباسیان فراهم کردند.

این اثر تلاش دارد با بررسی دوره ی اول خلافت عباسی این تمام سرنگونی امویان و تأسیس خلافت تا زمان استقرار و تثبیت قدرت، نقش ایرانیان به ویژه وزرا را در عرصه ی سیاست و اقتدار عباسیان بیان دارد و خدمات و اقدامات مفید

۱. اقبال آشتیانی، عباس، (حسن پیرنیا، باقر عاقلی)، تاریخ ایران قبل از اسلام و بعد از

سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آنان را توضیح داده و اثرات آن را در قوام و دوام قدرت عباسیان بررسی نماید.

برخود لازم می دانم از استاد فاضل، جناب محمد حسین حکمت فرکه در تهیه منابع و کتاب با استفاده از کتابخانه ی شخصی خود و همچنین در بررسی علمی کتاب حاضر با بنده همکاری نمودند، نهایت تشکر را بنمایم، همچنین از همکاری بی دریغ خانم مهنازپور حیدری برای ویرایش این اثر بسیار سپاسگزارم.

در پایان از صاحب نظران و علاقه مندان تاریخ ایران استدعا دارم تا با نظرات سازنده و انتقادی خود در رفع نواقص و کاستی های این اثر، نگارنده را یاری نمایند.

فرشته طباطبائی، ۱۳۹۱